



## INSPIRATIEFICHE NADENKEN OVER JE KIJK OP LEREN EN EVALUEREN

Het creëren van een gedragen visie op leren en evalueren en het implementeren van een doeltreffend beleid in dit verband is een proces dat aandacht en tijd vraagt. We benaderen het hier als een beleidstraject dat geïntegreerd is in het algemene beleid van de school. Idealiter kies je jouw evaluatiemethodes en -instrumenten in overeenstemming met je kijk op leren. In deze fiche is er weliswaar aandacht voor de kijk op leren, maar ligt de klemtoon eerder op evaluatie.



### Visie, beginsituatie en inspiratie

Over burgerschapseducatie bestaat al heel veel onderzoek en literatuur. Hierin worden vaak uiteenlopende definities en invullingen van begrippen gebruikt. Hoe zorg je ervoor dat je door het bos de bomen blijft zien en tegelijkertijd een degelijke en onderbouwde burgerschapspraktijk installeert en verdiept? We lichten drie essentiële elementen uit: een *'whole school approach'*, een *open klas- en schoolklimaat*, en aandacht voor het *verborgen curriculum*.

#### Hoe beginnen we eraan?

Het woord 'beginnen' in de titel hierboven is wellicht slecht gekozen, want er gebeurt al heel wat. Welke stappen er te zetten zijn varieert van school tot school. De elementen die hieronder aan bod komen zijn dan ook zeker niet exhaustief.

#### Zelftest

In het boek *Is alles van waarde meetbaar? Toetsing en vorming in het onderwijs*<sup>1</sup> worden twee visies op onderwijs en evalueren gepresenteerd.

➔ [Op pagina 16 van dat boek](#) vind je een korte zelftest die kan helpen om de eigen visie te verhelderen en die als basis kan dienen voor verdere reflectie en gesprek over de antwoorden.

#### Verkennde gesprekken en beginsituatieanalyse

Je trekt als team best wat gesprekstijd uit om wat leeft rond evalueren te verkennen. Brainstormen, uitwisselen, maar ook gerichte vragen stellen, de antwoorden registreren en structureren zijn belangrijke onderdelen van dergelijke gesprekken. Hieronder geven we een aantal vragen die hierbij aan bod kunnen komen. Voeg er gerust zelf toe, of stuur ze bij om ze te doen passen bij jouw team en school.

- Wanneer is evaluatie 'goede' evaluatie vanuit het perspectief van de leerling?
- Wanneer is evaluatie 'goede' evaluatie vanuit het perspectief van de leerkracht?
- Wanneer geeft de activiteit van het evalueren energie aan de leerkracht? M.a.w. wat maakt dat evalueren niet als een 'moetje' ervaren wordt, maar als een aangenaam en waardevol onderdeel van je rol als leerkracht?
- Met welke inspirerende evaluatiepraktijken ben je reeds vertrouwd?
- Waar schuurt het? In welke situaties of omstandigheden voel je je niet lekker bij de manier van evalueren?



Naast het voeren van dergelijke gesprekken is het ook zinvol om een grondige en brede **beginsituatieanalyse** te doen van de evaluatiepraktijken op jouw school. Als team en leerkracht heb je uiteraard al veel ervaring met evalueren. Breng de huidige evaluatiepraktijk en het evaluatiebeleid op jouw school zo goed mogelijk in beeld. Let hierbij niet alleen op wat ontbreekt of (nog) niet goed loopt, maar waardeer zeker ook wat wel goed gaat. Zorg ervoor dat hierbij verschillende onderdelen van de praktijk (formatieve en summatieve evaluatie, rapportagepraktijk...) in beeld komt, en dat verschillende actoren met verschillende perspectieven worden bevraagd (leerlingen, ouders, leerkrachten, beleidsfuncties...).

## Een goed evaluatiebeleid, wat is dat?

Het ontwikkelen van een visie en een beleid is niet alleen een kwestie van praten en uitwisselen, maar ook van lezen en gericht over het muurtje kijken. We zetten nog even kort enkele inzichten uit onderzoek op een rijtje. Het Steunpunt voor Onderwijs Onderzoek (SONO) deed verschillende deelstudies rond evaluatiebeleid en evaluatiepraktijken. Een van deze deelstudies uit 2017<sup>2</sup> wijst op het belang van een evaluatiebeleid. Dat beleid voldoet dan onder andere aan volgende kenmerken:

- 1. Evaluatie als onderdeel van leren beschouwen.** De interactie tussen leerkracht en leerling staat centraal. Bijvoorbeeld door effectieve vragen te stellen die de leerlingen niet alleen testen, maar ook uitdagend. Leerdoelen moeten verduidelijkt worden en evaluatiecriteria moeten aangescherpt worden vanuit de input van leerlingen.
- 2. Feedback** is één van de belangrijkste elementen binnen het leerproces en de evaluatie. Maar wat is effectieve feedback? Dat is feedback die de beoogde doelen en criteria heel duidelijk maakt (= feed-up), feedback die duidelijk maakt of de leerling de opdracht volbracht heeft (dat moet niet enkel via punten = feedback), feedback die de leerling verder op weg zet (= feedforward).
- 3. Aandacht voor de keuze van evaluatievormen:** vormen die de leerling activeren en stimuleren om het leerproces zelf in handen te nemen. Aandacht voor autonomie, competentie en verbondenheid van leerlingen, voor zelfevaluatie (autonomiebevorderend) en peerevaluatie.

Het doornemen van de studies van SONO kan tot nieuwe vragen leiden zoals:

- Op welke manier zou je graag de leerlingen zelf en hun ouders betrekken bij het evaluatieproces?
- Hoe kan je van de evaluatiepraktijken gedeelde praktijken maken?
- Hoe kan je ervoor zorgen dat de klemtoon van de evaluatiepraktijk meer op formatieve dan op summatieve evaluatie ligt?

In 2020 zette SONO een overzicht van aanbevelingen, gericht op verschillende onderwijsactoren, waaronder directies en leerkrachten, in een eindrapport . Zeker het lezen waard!



## Prioriteiten bepalen, doelstellingen formuleren, actie en reflectie

Na verkennende en onderzoekende fases begint het vast te kriebelen om tot actie te komen. Ook deze stappen vragen denk- en overlegwerk. In de doe-fiches 'prioriteiten' en 'doelen, acties en reflectie' vind je een aantal handvaten.



1. Bulterman-Bos, J., Muynck, B. de, & Lectoraat Docent en Talent (Ede), L. C. L. (Gouda). (2014). *Is alles van waarde meetbaar?: Toetsing en vorming in het onderwijs*. Het boek is gratis downloadbaar op <https://www.surf.nl/boek-is-alles-van-waarde-meetbaar>
2. Ysenbaert, J., Van Avermaet, P. & Van Houtte, M. (2017). *Literatuurstudie evaluatie en diversiteit*. Gent: Steunpunt Onderwijs Onderzoek. De volledige literatuurstudie is downloadbaar op [https://steunpuntsono.be/wp-content/uploads/2018/02/SONO\\_2017.OL1\\_6\\_2.pdf](https://steunpuntsono.be/wp-content/uploads/2018/02/SONO_2017.OL1_6_2.pdf)
3. Ysenbaert, J. Van Avermaet, P. & Van Houtte, M. (2020). *Evaluatie en diversiteit in het basis- en secundair onderwijs. Eindrapport*. Gent: Steunpunt Onderwijs Onderzoek. Het eindrapport is downloadbaar op <https://steunpuntsono.be/portfolio/evaluatie-diversiteit-in-het-basis-en-secundair-onderwijs-eindrapport/>